

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ», «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ», «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

Статтю присвячено аналізу сучасних характеристик економічної безпеки, співвідношенню понять «економічна безпека держави», «економічна безпека регіону» та «економічна безпека підприємства», з'ясуванню сутнісних характеристик цих понять у контексті ефективного використання та забезпечення динамічного розвитку економіки.

Ключові слова: економічна безпека держави, економічна безпека регіону, економічна безпека підприємства, економічні характеристики, ефективно використання, забезпечення.

На сьогодні в наукових колах існує дискусія щодо вирішення питання формулювання на рівні національної правової доктрини вихідних понять: «економічна безпека держави», «економічна безпека регіону», «економічна безпека підприємства».

Уважаємо, що економічна безпека економічних об'єктів має складну структуру видів. Різні автори подають власні класифікації видів економічної безпеки. При цьому основна увага в наукових працях приділяється класифікації видів економічної безпеки держави, регіонів, підприємства. Оскільки метою цієї статті є висвітлення питання співвідношення зазначених вище понять, зупинимося на дослідженні видів економічної безпеки за вказаними об'єктами економіки.

Так, до основних видів економічної безпеки держави¹, на нашу думку, належать:

1) макроекономічна безпека (визначається збалансованістю макроекономічних відтворюваних пропорцій);

2) фінансова безпека – бюджетна, банківська, валютна, фондова, страхова, грошово-кредитна (виражається в незалежності та стабільності фінансової системи і її складових, спроможності забезпечувати країну фінансовими коштами, необхідними для соціально-економічної стабільності, розвитку суспільства, протистояння внутрішнім та зовнішнім загрозам);

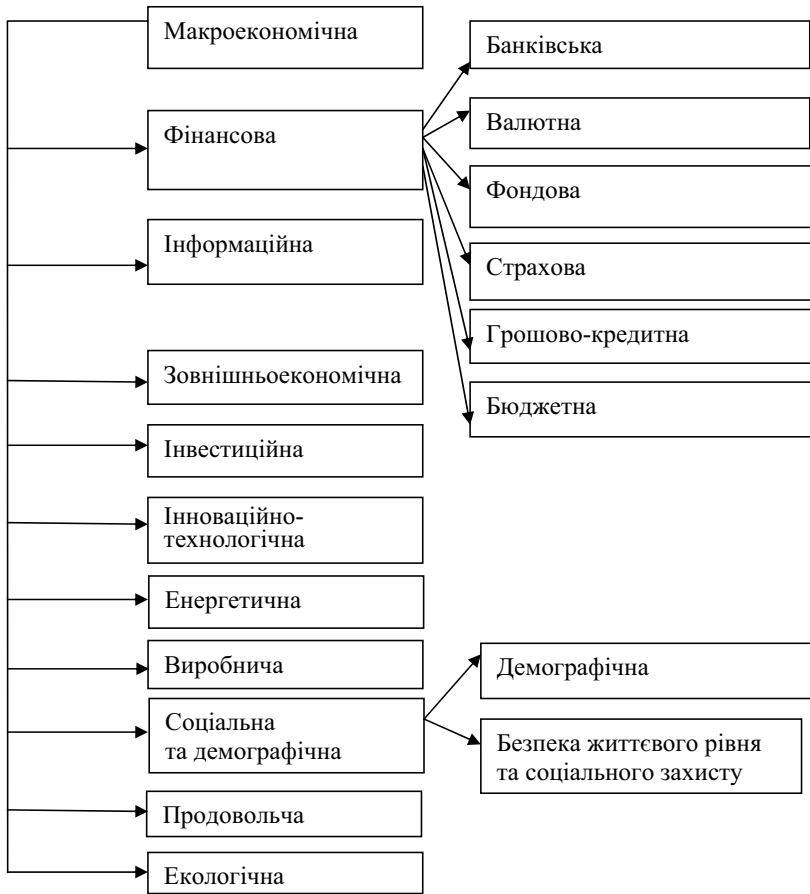
3) інформаційна безпека (характеризується захищеністю інформаційних систем та ресурсів від впливу загроз, які перешкоджають ефективному використанню інформації);

4) зовнішньоекономічна безпека (виявляється в розвинутій зовнішньоекономічній діяльності, відсутності бар'єрів для її здійснення);

5) інвестиційна безпека (визначається стабільним інвестиційним розвитком, незалежністю від впливу залучених інвестицій, відсутністю бар'єрів для інвестування);

¹ Авторська розробка.

6) інноваційно-технологічна безпека (виражається в достатньому рівні інноваційно-технологічного потенціалу, за допомогою якого країна може бути конкурентною на зовнішніх та внутрішніх ринках);

Рис. Структура видів економічної безпеки держави

7) енергетична безпека (опосередковується стабільністю та здатністю енергетичної системи забезпечувати потреби країни);

8) виробнича безпека (характеризується наявністю в країні відтвореного виробництва);

9) соціальна та демографічна: демографічна, безпека життєвого рівня та соціального захисту населення (виявляється в загальній захищеності демографічно-соціальної сфери від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. Демографічна безпека визначається стійким та стабільним демографічним розвитком країни. Безпека життєвого рівня та соціального захисту населення включає підтримання гідного рівня життя населення, всієї соціальної сфери, забезпечення низького рівня безробіття за умов впливу внутрішніх та зовнішніх загроз);

10) продовольча безпека (встановлюється рівнем забезпеченості країни продовольством);

11) екологічна безпека (визначається дотриманням країною умов стійкого екологічного розвитку та стабільністю екосистеми).

Представлена структура видів економічної безпеки держави¹ на сьогодні в цілому відповідає загальноприйнятим вимогам до стану економічної безпеки держави, хоча слід констатувати, що рівень їх забезпечення залишається низьким, що підтверджує відповідний економічний стан України.

На нашу думку, структура видів економічної безпеки регіону може містити перелічені вище складові видів економічної безпеки держави, але при цьому й доповнюватися за рахунок:

1) безпеки недостатньої економічної незалежності у використанні власних надходжень. Це може бути актуально для регіонів-донорів, за рахунок надходжень яких формуються дотації для регіонів-реципієнтів (регіони, які розвиваються переважно за рахунок дотацій із державного бюджету);

2) безпеки недостатнього фінансування соціально-економічної інфраструктури з боку держави регіонам-реципієнтам.

Існує велике різноманіття наукових підходів і поглядів стосовно видів структури економічної безпеки підприємства.

Так, І. Г. Манцуров, О. В. Нусінова вважають, що основними видами економічної безпеки підприємства є: економічна безпека діяльності підприємства, безпека зовнішнього середовища та репутаційна безпека. При цьому економічна безпека діяльності підприємства означає стан оптимальної ефективності використання його ресурсного потенціалу для успішного функціонування, із забезпеченням показників прибутковості, платоспроможності (ліквідності), ділової активності, фінансової стійкості в межах норм. Репутаційна безпека означає бездоганну репутацію, позитивну історію, відсутність негативної інформації щодо діяльності підприємства в засобах масової інформації, що впливає на рівень ринкової вартості підприємства. Безпека зовнішнього середовища означає наявність сприятливого зовнішнього середовища, на яке підприємство не може вплинути, але яке впливає на результати його діяльності [1].

В. І. Мунтіян пропонує виділяти такі види економічної безпеки підприємства: фінансову, інтелектуальну та кадрову, техніко-технологічну, політико-правову, інформаційну, екологічну, силову безпеку [2]. Схожу класифікацію представила Л. Г. Шемаєва, додавши до неї господарсько-договірну безпеку. Вважаємо, що класифікацію, подану Л. Г. Шемаєвою, можна підтримати, розширивши за рахунок ресурсної безпеки, оскільки остання означає можливість стабільного та безперебійного розвитку, особливо для виробничих підприємств [3].

За твердженням О. Є. Користіна, О. І. Барановського, Л. В. Герасименко, економічна безпека підприємства є станом оптимально ефективного використання його ресурсного потенціалу для протистояння впливу загроз, забезпечення стійкого функціонування на даному етапі розвитку та в перспективі. У наведеному визначенні, на наш погляд, не враховуються економічні інтереси підприємства та економічна незалежність [4].

На думку С. Ф. Покропивного, економічна безпека підприємства є таким станом ресурсів підприємства та підприємницького потенціалу, за якого гарантовано їх оптимально ефективне використання для забезпечення стабільності, динамічного соці-

¹ Авторська розробка.

ального, науково-технічного розвитку, протистояння впливу негативних зовнішніх та внутрішніх загроз. У представленому формулюванні не робиться акцент на необхідності врахування економічних інтересів підприємства [5].

За визначенням Н. К. Муратової, економічна безпека підприємства є стійким станом, який гарантує захист від негативних впливів внутрішніх та зовнішніх загроз, факторів, за якого забезпечується ефективна реалізація головних комерційних інтересів та статутних цілей підприємства. Указана дефініція є більш вдалою, хоча в ній не враховано економічної незалежності підприємства [6].

На нашу думку, виходячи з твердження, за яким саме забезпечення економічної безпеки підприємства є найбільш важливою складовою, що безпосередньо впливає на рівень забезпечення економічної безпеки держави, слід запропонувати авторське визначення поняття «економічна безпека підприємства», яке б ураховувало його основні сутнісні характеристики. Так, «економічною безпекою підприємства» можна вважати такий стан захищеності ресурсного потенціалу, за якого підприємство може протистояти впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, підтримувати та покращувати стійкий розвиток за основними напрямками, реалізовувати власні економічні інтереси та забезпечувати економічну незалежність від залучення коштів для функціонування. При цьому основне спрямування економічних інтересів підприємства узагальнюється в обсязі прибутку від усіх видів діяльності, що необхідний як для розвитку, так і для задоволення цілей власника. Стійкість же економічного стану підприємства та його економічну незалежність, вважаємо, слід розглядати за аналогією зі стійкістю економічного стану країни та її економічною незалежністю.

Таким чином, розгляд теоретичних аспектів дав змогу виявити сутнісні характеристики та співвідношення понять «економічна безпека держави», «економічна безпека регіону», «економічна безпека підприємства» в їх взаємозв'язку. За розробленими класифікаціями в подальшому може бути проведено дослідження особливостей видів економічної безпеки та визначено шляхи вирішення проблем, пов'язаних із їх належним правовим та економічним забезпеченням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Манцуров, І. Г. Побудова ієрархічної структури складових економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / І. Г. Манцуров, О. В. Нусінова. – Режим доступу: <http://economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=680>.
2. Мунтіян, В. І. Економічна безпека України [Текст] : монографія / В. І. Мунтіян. – К. : Вид-во КВІЦ, 1999. – 462 с.
3. Шемаєва, Л. Г. Система економічної безпеки підприємства [Текст] / Л. Г. Шемаєва // Бизнесинформ. – 2010. – № 12. – С. 72–76.
4. Користін, О. Є. Економічна безпека [Текст] : навч. посіб. / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко. – К. : КНТ, 2009. – 400 с.
5. Покропивний, С. Ф. Економіка підприємства [Текст] : учебник / С. Ф. Покропивний. – Киев : КНЭУ, 2003. – 608 с.
6. Муратова, Н. К. Экономическая безопасность предприятия как успешная составляющая современного бизнеса [Текст] / Н. К. Муратова // Вестн. Рос. нового ун-та. – 2011. – № 2. – С. 133–137.

Е. Н. Белоусов

СУЩНОСТНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ
И СООТНОШЕНИЕ ПОНЯТИЙ
«ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ГОСУДАРСТВА»,
«ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ РЕГИОНА»,
«ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ»

Статья посвящена анализу современных характеристик экономической безопасности, соотношению понятий «экономическая безопасность государства», «экономическая безопасность региона» и «экономическая безопасность предприятия», определению существенных характеристик этих понятий в контексте эффективного использования и обеспечения динамичного развития экономики.

Ключевые слова: экономическая безопасность государства, экономическая безопасность региона, экономическая безопасность предприятия, экономические характеристики, эффективное использование, обеспечение.

E. Bilousov

THE ESSENTIAL CHARACTERISTICS
OF CORRELATION THE CONCEPT OF
«ECONOMIC SECURITY OF THE STATE»,
«ECONOMIC SECURITY OF THE REGION»,
«ECONOMIC SAFETY OF THE ENTERPRISE»

The article is dedicated to the analysis of modern characteristics of the economic security, the relationship between the concepts of «economic security of the state», «economic security of the region» and «economic safety of the enterprise», clarify the essential characteristics of these concepts in the context of effective use and ensuring dynamic economic development.

The article offers the author's list of types of economic security, among which considered the following: macroeconomic, financial, information, foreign economic, investment, innovation and technology, energy, manufacturing, food, social and demographic, ecological.

The article also investigated the concept of economic security of the region, including the author analyzes its elements and expanded the list of its components.

The article analyzes a variety of scientific views on the structure of economic security, the opinions expressed by scholars such as I. G. Mantsurova, O. V. Nusinova, V. I. Muntiyani, L. G. Shamevoy, O. E. Korystina, O. I. Baranovskogo, L. V. Gerasimenko, S. F. Pokropivnogo, N. K. Muratovoy.

The author provided own notion of «economic safety of the enterprise», which incorporates its main characteristics, among which the level of protection of the resource potential, cope with the impact of internal and external threats, maintain and improve sustainable development in the basic directions of realization of their own economic interests and to ensure the economic independence from raising funds for the functioning.

Key words: economic security of the state, economic security of the region, economic safety of the enterprise, types of economic security.